

In Memoriam Cora van der Kooij

Op 8 augustus 2018 overleed verpleegkundige en historica Cornelia Hendrika van der Kooij, geboren op 10 juli 1946 in Amsterdam.

Na het behalen van het gymnasiumdiploma volgde Cora van der Kooij de opleiding tot verpleegkundige aan de net geopende School voor Verpleegkundigen van de Vrije Universiteit te Amsterdam. In 1969 ontving ze haar diploma om vervolgens aan de Universiteit Utrecht geschiedenis te gaan studeren. Velen zullen zich Cora van der Kooij herinneren als de verpleegkundige die het nieuwe zorgconcept over Maieutisch verplegen heeft ontwikkeld en die artikelen, boeken en recensies over liefdevolle zorg heeft geschreven. Haar proefschrift uit 2003 *Gewoon lief zijn? Het Maieutisch Zorgconcept en het invoeren van geïntegreerde belevingsgerichte zorg op psychogeriatrische verpleeghuisafdelingen* was de kroon op dit werk.

Behalve een vernieuwend verpleegkundige was Cora van der Kooij ook een vernieuwend historica. Voor een verpleegkundige was het een ongebruikelijke stap om geschiedenis te studeren, maar niet voor Cora van der Kooij. Voor haar was geschiedenis functioneel en een middel om de ontwikkeling van het beroep van verpleegkundige en later dat van verzorgende te doorgronden. Als verpleegkundig-historica, zoals zij zichzelf het liefst noemde, heeft ze baanbrekend werk verricht. Haar onderzoek naar de geschiedenis van de verpleegkunde heeft de geschiedbeoefening van het vak op een nieuw spoor gezet. Het begon met haar doctoraalscriptie, die zij in 1979 schreef bij prof. Theo van Tijn aan de Universiteit Utrecht met de titel *Mans die moeten hier tersijde. De organisaties van verplegend personeel in Nederland in de periode van 1880 tot 1930*. Hierin stelde ze de vraag waarom verpleegkundigen zich in beroepsorganisaties organiseerden en niet in vakorganisaties. De scriptie deed veel stof opwaaien en 10 jaar later, niet toevallig ten tijde van de grote protestacties in de verpleging, kwam er een herdruk met een aangepaste vraagstelling. Hiermee gaf Van der Kooij aan dat ze in staat was haar visie op basis van bronnen en nieuwe inzichten te herzien. Dat was knap. In haar eerste historische werk boorde ze nooit eerder onderzochte bronnen en archieven aan, waardoor de scriptie tot op de huidige dag waardevol is. Toen Cora van der Kooij in 1977 met haar historische carrière begon, stond de algemene geschiedschrijving aan de vooravond van een doorbraak. Onderzoekers maakten voor het eerst gebruik van vakgebieden als sociale-, economische en vrouwengeschiedenis. Het knappe van Van der Kooij is, is dat zij die vraagstellende onderzoeksmethoden toegepast heeft op de verpleegkunde. Door dit te doen heeft ze de historiografie van de verpleegkunde, die tot dat moment uitsluitend beschrijvend was, op een hoger plan getild. Hiermee valt haar werk te vergelijken met dat van de Engelse Celia Davies, die met haar bestseller *Rewriting Nursing History* begin jaren '80 de internationale verpleegkundige geschiedschrijving op zijn kop zette. Cora van der Kooij past in die traditie en heeft daarmee een onschatbare bijdrage geleverd aan de vooruitgang van dit vakgebied in Nederland. Vanaf dat moment kon geen enkele verpleegkundig-historicus meer om haar werk heen.

Na haar doctoraalscriptie publiceerde Cora van der Kooij vele artikelen en recensies over de geschiedenis van de verpleging vooral in het toonaangevende Tijdschrift voor Ziekenverpleging, maar ook in het Jaarboek voor Vrouwengeschiedenis en het Tijdschrift voor Geschiedenis. En steeds was haar vraagstelling origineel en prikkelend. Het zette de lezer tot nadenken. Allengs kreeg ze ook steeds meer belangstelling voor de geschiedenis van de verzorgende beroepen, waarover ze in 1987 het lesboek *Van oude mensen vroeger en nu. Over de geschiedenis van de ouderdom en de zorg voor oude mensen* schreef. Toen het Tijdschrift voor Ziekenverpleging in 1990 haar 100-jarig bestaan vierde, vormden Cora van der Kooij, Anneke van den Bergh-Braam en Tonny van de Pasch de redactie van de bundel *Honderd jaar verplegen. Een bijsluiter over gisteren met een opening naar morgen*. Zelf nam Van der Kooij het openingsartikel voor haar rekening met opnieuw een heldere en scherpe visie op de ontwikkelingen van de verpleegkundige beroepsgroep. Ze was trots op dit boek. 'De verpleging presenteert zich nou 'ns echt op een goede manier', zei ze tijdens de laatste redactievergadering onder het genot van een glas champagne. In 1992 organiseerde ze met anderen de 100-jarige herdenking van het eerste verpleegstercongres uit 1892 en verzorgde ze een prachtige catalogus getiteld *Steekhoudend vakwerk. 100 jaar professionele verpleging in Nederland*. Hoewel geschiedenis in haar latere werk altijd een rol speelde, kwam de nadruk na 1992 vooral op onderzoek naar validatie en het schrijven van haar proefschrift te liggen.

Cora van de Kooij heeft haar ziekte op bewonderingswaardige wijze gedragen. Dat komt goed tot uitdrukking in een aangrijpend interview met de titel 'Het einde, daar ben ik nog niet', dat zij in 2015 gaf over haar ziekteproces. Met het overlijden van verpleegkundig-historica Cora van der Kooij is een pionier van de geschiedenis van de verpleegkundige en verzorgende beroepen heengegaan. Om die reden zal haar naam altijd aan dit vakgebied verbonden blijven.

Nannie Wiegman
Florence Nightingale Instituut
9 augustus 2018